

Anna Siciak, *Birnbach Aleksander (1886–1978)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej;
Anna Siciak, *Birnbach Aleksander (1886–1978)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 45-46

Birnbach Aleksander (1886–1978), muzyk, nauczyciel w Rzeszowie i Przemyśle.

Ur. 6 grudnia 1886 r. w Świlczy (pow. rzeszowski); ojciec Franciszek (pracował przy kolei jako strażnik, zm. w 1897 r.), matka Maria (zm. w 1900 r.). Od 14 roku życia zarabiał na swoje utrzymanie lekcjami. Dzięki lekcjom ukończył gimnazjum w Rzeszowie w 1909 r. Jako uczeń gimnazjum prowadził orkiestrę szkolną. Aby zdobyć potrzebne środki materialne na kształcenie się na uniwersytecie i w muzyce, do której żywił szczególne zamiłowanie, wstąpił do służby kolejowej. Pracował jako dyspozytor w latach 1910–1922. Od 1917 r. był członkiem i współorganizatorem towarzystwa muzycznego w Rzeszowie. Odbił studia na Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale Filozoficznym (muzykologia w latach 1922–1926). Po złożeniu egzaminu z muzyki przeszedł na stałe do zawodu nauczycielskiego. W 1925 r. bezinteresownie podjął kierownictwo Szkoły Muzycznej Towarzystwa Muzycznego „Lutnia” w Rzeszowie. W r. szk. 1924/1925 uczył gry na skrzypcach i śpiewu w Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Rzeszowie. Jako nauczyciel muzyki pracował w II Państw. Gimnazjum w Rzeszowie (1922–1929), gdzie uczył śpiewu chóralnego (przedmiot nadobowiązkowy), gry na instrumentach dętych i smyczkowych oraz uczył śpiewu w I Gimnazjum, a także był opiekunem gabinetu

muzycznego. W r. szk. 1927/1928 uczył także matematyki w I Gimnazjum. Kierował jednocześnie Szkołą Muzyczną Towarzystwa Muzycznego „Lutnia” (1927–1929). W r. szkol. 1928/1929 przeniósł się do Przemyśla i uczył tam w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim. Po jego likwidacji stał się automatycznie nauczycielem III Państw. Liceum i Gimnazjum w Przemyśle (1929–1939).

W czasie wojny uczył przez krótki czas w szkole muzycznej E. Petersowej w Przemyśle (1939–1940), a następnie w Szkole Średniej im. A. Mickiewicza (1940–1941). Podczas okupacji niemieckiej był nauczycielem polskiej szkoły handlowej (1941–1944). Natychmiast po oswobodzeniu Przemyśla znalazł się w komitecie dla uruchomienia szkół w Przemyśle. W 1945 r. przyczynił się do aktywizowania działalności artystycznej Polskiego Towarzystwa Dramatycznego „Fredreum” i Towarzystwa Muzycznego w Przemyśle. Tam pełnił funkcję dyrygenta orkiestry i wystawiał „Krakowiaków i górali”, „Zamek na Czorsztylinie” oraz „Ptasznika z Tyrolu”.

Po wyzwoleniu w pierwszym dniu nauki rozpoczął pracę w III Państw. Liceum i Gimnazjum. W Zakładzie tym pracował aż do jego likwidacji w czerwcu 1950 r. W latach 1950–1965 uczył w Państw. Liceum Ogólnokształcącym w Przemyśle-Zasaniu. Jednocześnie w latach 1952–1965 uczył w Technikum Gastronomicznym i Państw. Szkole Muzycznej (1952–1972). Jego specjalnością wyuczoną była gra na skrzypcach, teoria muzyki oraz prowadzenie chórów i orkiestr, natomiast specjalnością wykonywaną była gra na instrumentach smyczkowych, ilustracje muzyczne i prowadzenie gry zespołowej.

Jego żoną była Wincenta z Zajączkowskich (zm. 20 XI 1966 r.). Z tego związku narodziło się czworo dzieci: Jerzy – muzyk, absolwent Konserwatorium (zm. 1943 r.), Aleksandra (zm. 1925 r.), Ludmiła – ukończyła Uniwersytet Poznański, nauczycielka w Liceum Ogólnokształcącym im. J. Słowackiego w Przemyślu (zm. 1992 r.), Stanisław (zm. 1941 r.).

Otrzymał następujące odznaczenia: brązowy medal „Za Długoletnią Służbę” (15 IV 1938), srebrny medal „Za Długoletnią Służbę” (10 XI 1938), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1959).

Zmarł w Przemyślu 15 października 1978 r. Został pochowany na cmentarzu przy ul. J. Słowackiego.

Bibliografia: Urząd Stanu Cywilnego w Przemyślu, Księga zmarłych, akt zgonu 674/78; Archiwum zakładowe Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Artura Malawskiego w Przemyślu, Teka akt osobowych Aleksandra Birnbacha.

Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego II Gimnazjum im. Stanisława Sobińskiego w Rzeszowie za rok szkolny 1926/27, Rzeszów 1927, s. 4; tamże, *za rok szkolny 1927/28*, Rzeszów 1928, s. 21; *Sprawozdanie Dyrekcji Pryw. Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Rzeszowie za okres szkolny od 1915/16–1926/27 r.*, Rzeszów 1927, s. 22.

Felczyński Z., *„Fredreum” i inne teatra przemyskie w latach 1696–1960*, Kraków 1966, s. 253, 310, 337; *100 lat Fredreum 1869–1969*, Kraków 1969, s. 77.